

4

توركل بوردي

جل: 1 Sayr: 4 29 kaimu ewel 1327

توركلرك فاندسته جالشير
اون بش كونده بر چيقار

تورک یوردی

تورک لک فائده سنه چالشیرون اونی بوش کونده بر حقیقار

امین بک

و

امین بک تورکجه سی

مملکتیمز، معروض بولوندوغی هر درلو موانعه رغماً، یاریم عصر دنبری ایچین ایچین چالقانیوردی. استعداد انقلاب فطرت بشریه ده، ذاتاً مرکوز بر بختلندر. فضله اوله رق خاصه بزم موقع جغرافیمز، مناسبات مدنییه و فکریه من بزی آروپا ایله صمیمیتدن منع ایده جک عوارض خارجیه نك جمله سنه غالب اوله جق قوتده ایدی. فقط ادبیات هر شیدن اول ده کیشدی ویکیشدی. بونک اسباب مختلفه سنی یکان یکان تعداده زمین وزمان مساعد دکدر. یالکن خلاصه شونی سوبلیه یم که بر ملت دیگر بر ملتک مدنیت غالبه سنی تقلید ایده جک درجه لرده اوکامفتون اولورسه، ائک اول ظرافت قبوسندن کیرر. ائک مستحسن مناسیله آوروپالی اولمازدن اول البسه من و قیاقتمز آوروپالی اولور. مدنیتک شروط اساسیه سندن برنجی سی اولان (حقوق متقابله رعایت) یولنی اوکرتمزدن اول کوزل بر بویون باغی طاقه سنی اوکره نیرز. لکن ادبیاتمزک تحولی ایله برابر افکارمزنک تحولی ده ضروری اولدی ایدی. چونکه سوز، البسه و بویون باغی کبی دکدر؛ بر فکر، بر حس تضمن ایدر، ایشته اونک ایچوندرکه بزده ده اوغیر محسوس اولان بوتحولات ادبیه یواش یواش یولنده دوام ایتمش و افکاری، خصوصیه حیاتی بشقه بر طرز و مقصد اوزره تربیه ایدرک انقلابک اسباب اولاسندن بری اولمشدر.

سوسیولوژی نقطه نظرندن باقیلیرسه بو کبی غیر محسوس و آغیر کیدن انقلابانده دقتله تنبعه شایان بر کیفیت مهمه، بر حادثه کورولور: استقلال،

حریت و حیثیت سوداسنه طوتولان زبون ملتار ، بر سوق طبعی ایله ، (عوامل حافظه facteurs conservateurs) یه صاریلیرلر . دین ، عادات ، لسان ملی ، سنن قدیمه و عنعنات تاریخیه ، مناقب اجداد الی آخره ، هپ بو عوامل حافظه دندر . بقای ذاتینسی تأمین ایتک ایستین بر ملت ، اندیشه اضمحلال ایله بو قوای اجتماعیه مراجعت ایدرسه اووقت (حسن ملیت) بر (فکر زنده idée-force) شکلنه کیرر و حیات اجتماعیه نك زنده قوتی اولور .

ایسته امین بك ، بو قوتلردن بری اولان تورك لسانی برجل متین استخلاص کبی تاقی ایتش وهپ او حسدن الهام آلمشدی .

« امین بك ، هیچ بودرجه درین دوشونمه مشدی ؛ وزن عروضی ایله برشی یازامادیغندن بو قولای یوله صایم شدی . » ده یئلا اولدی . فقط بو ادعا قولای دکلدر . اولای بیلمیه رك بوكا تشبث ایتدیکی فرض اولونوزسه الهامك قوتی تصدیق ایتك مجبوری اولور . چونكه بوشاعر بك قوتلی بر حسه آلت اولمش دیمکدر . بوراده الهام شاعرانه نی مراد ایتیورم . بو طرز شعره نه بو بوك بر ایمان و محبت ایله طرفدار اولدیغی ابراز ایتك ایستتیورم . اوندن صوکره بویولده ای بر شعر یازه بیلمك ظن اولوندوغی قدر قولای بر موفقییت دکلدر ؛ اونیده تجارب ذاتیه مله بیلیورم . حالبوکه امین بكك اشعاری ایچنده بك کوزل شیر اولدوغی ده محققدر . هرکیم نه دیرسه دیسین ! ...

ایلك چیقان کوچوك اثرنده مندرج بر مفصل مکتوبمده دخی عینی ملاحظاتی بیان ایتش و امین بك تورکجه سنی تربیه ملیه و حسن ملیت نقطه نظرندن تلقی ایتدیکی کوسترمش ایدم .

یالکیز شایان دقت بر نقطه وارکه اونی شمعی قیصه جه عرض ایده جکم . چونکه بوراده تفصیله بر یوق !

امین بك حسن ملیت پروری ایله شدیداً ملهم اولمش و کندی املنجه لسانه تأمین استقلال ایتك ایسته مشدر . عوامل حافظه دن اولان (لسان ملی) یه صاریلشدر ، دیمشدم . غریبدرکه امین بك عوامل سائرده دن بك مهی و بومسئله ده بلکه مؤثری اولان عنعنات ادبیه یه قطعاً اهمیت ویره مش ، حتی اوندن تغافل ایتمشدر .

هرملته اولدینی کی بزمنده بر (قرون وسطی) حیاتمز واردد. حتی ترقی ادعایرینه رغماً مملکتیمزك پك بویوك برا کثرتی، اعتقاداً، تربیه، عادتاً، ذوقاً او قرون وسطایه باغلی اوله رق یشامقده در. ساز شاعرلری یعنی عاشقلر، حالا بوکون استانبولک ایزبه قهوه لرنده آزه صره دولاشیر وکندی سازینی وبعضاً ده چراغنی برابر طاشیر. بونلری دیکله یوب ذوق آلانلر یالکیز حاللر دکلدرد. بی آوروپالی ومدنی اولقی اوزره طانیسانلره کال ممنونیت ایله اعتراف ایدرم که بن او ساز شعرندن زیاده سیله آکلارم و حاللردن زیاده ملتذ اولورم. دیمک که قرون وسطی حیاته خاص اولان عنعناته بن بیله بر جهندن کولکمله باغلی قالشم؛ انکلیز فرانسر و آلمان فیلسوفلریله صمیمی مناسبت فکریهم و آوروپالیجه تربیه ذهنیهم بی بو عنعناتدن آیره مامشدر.

بورابطه نك اسباب معنویه سنی تعریف ایتیه جکم. یالکیز شویله بر رابطه یوزندن منسوب بولوندوعم ملتک روح حقیقی سیله علاقه می کسه مدیکمه هر کسک نظر دقتی جلب ایده جکم. بوکی علاقه لر کسیدیککی آندن اعتباراً بن حقیقی بر عثمانلی اولمقدن قالیرم. آرتق عثمانلی تاریخی، عثمانلی طوری بی خایانه، هیجانه کتیره میه جک قدر روحه یابانچی قالیر. انسانی ملتته ربط ایدن علاقه لر بونلردر. لسان آنحق بو حسلری، بوسودالری او یاندران برواسطه در. عنعنات وعادات ده اویله!... بن بر ای آته بیندیکم زمان جنکاور بر ملتک احفادندن اولدوغنی در حال حس ایدرم، و بر حقیقی فاتح کی آت اوستنده طورور بر طور آلیرم. حالبوکه بوکون جنکه بن قدر معارض، محاربه دن بن قدر متفر بر کیمسه اوله ماز صانیرم. فقط بو (آتاویزم atavisme) بی اجدادمک مفاخرینه قدر کوتورور؛ بکا منسوبیت اصلیه می بیلدیرر، بوندن ده عظیم بر ذوق وسرور، حتی محق بر غرور حس ایدرم. حیت دبه معروف اولان حس مصلک complexe، منشای، مسندی هپ ملتته، اجدادمه قارشى طویدوغم بونستدر. مؤثرلری عامللری ده یوقا دینبری صایدیم عوامل حافظه در. اونک ایچوندرکه مدنیتپرورلک بو حسلری بوغحق صورتیله قوری ترقیات فکریه دن عبارت قالیرسه، انسان ینه مدنی اولور؛ فقط (قوزموپولیت)

اولور . ترقیورولک بو حسیاتک قیمتی آرتدیره جق بر تأثیرایله مترافق اولورسه انسان ینه مدنی اولور ، فقط چهره ملیتی ضایع ایتمز ؛ وملتی - هوییتله - محافظه‌ایدرك طریق سلامت ونجاته سورور و صحنه عالمه کندى بئلكيله کیر . بزم الك بویوک غفلتمز بو نقطه‌ده در : یا بوسبوتون (اسکی) قالیر ، یا خود بوسبوتون (استحال) ایدر کیدرز . بن شدتله لیبرال حتی صراحتاً رادیقال بر آدم ؛ فقط ملیته متعلق خصوصاً بک قونسرواتورم . انکلیزلر ، ژاپونلرده بویله در . احداث ایتدیکی اصول عروض و طرز نظمک عنعناتمله عدم مناسبته رغماً امین بک‌ده اویله در ، صانیورم :

« ملتکم سوکیلی اوزمده ! »

دهین امین بک ، بنم تفصیل ایتدیکم علاقهلری بر قیصه جمله ایله ، خارق العاده بر صورتده بیان ایتشدیر .

شیمدی ، عاشق طرزی - که بنم ملتزمدر ! - ایله امین بک طرزی بک نه قدر بر برینه بکزه مدیکنی کوستره جکم و امین بکک نرده آیانغی قایدی ایسه او نقطه‌یی اشارتاً یده جکم .

عاشق طرزنده عربی وفارسی کله‌لرحتی ترکیلز قوللانلاز دکلدیر . بدایتده بزم ترجمه شعرلری هپ پارمق حسابی اوزره ایدی ؛ چونکه اک طبعی عروض هرملت ایچون بودر . یالکز فافیه‌نک لطف آهنکی ابتدائی ملتک سامعه‌سنی اوقشایه بيلمشدیر . صوکره صوکره مصراعلرکده برون مخصوص اوزره ترتیبندن حاصل اوله بیله جک آهنکی حس ایتک ممکن اولمش و سامعه بشردها زیاده نزاکت کسب اینش اولسه کرکدر . موسیقی‌ده یارم سسلرک و باطوطا ترتیبانتک نسبتاً صوک زمانلرده کشف و وضع اولوندوغی کی !

عاشق طرزنده اون بر هجالی مصراعلر یالکز اورطه یرده بر (طوراق Césure) ویررلر وقافیه دخی اوضاع مخصوصه ومعینه اوزره مرتبدر .

امین بک تورکجه‌سنده ایسه عدد هجا اعتبارایله شاعر سربست بر اقیامشدیر . ترتیب مصراع (تقطیعی) در . بناء علیه طوراق یری یوقدر . مصراعلر اصول ولوازم انشاده ده موافق و آلاستیقی در .

مثلاً بر مصراع هجاء ترتیبی اعتباریله کاه (درت ، درت ، درت ، اوچ) کلیر .
 اوقتدیرجه شودستوره باغلی در : (۳×۴×۳) کاه باشقه ترتیب اوزره اولورکه
 تفصیله لزوم یوق . یالکز بر کله نك بعض هجاسنی بر طرفه بعضیلر یی ده دیکر
 طرفه آلق صورتیله کله اورطه یرندن یاریله ماز . آهنگ فنا حالدده بوزولور . بناء علیه
 یوقاریکی دستورک مضرابنه کوره بش هجالی بر کله قوللانه مامق صیقیتیمی واردر .
 بوزر محظوردر .

عاشق طرزنده اورطه یه طوراق اولدیمی کافی در . آهنگی بوزماز .
 امین بک تورکجه سنده عربی وفارسی کله لر قوللانیلماز ؛ مکرکه روح ، وجدان
 انسان کی هر کسجه معروف کله لر اوله وحقیقی تورکجه ده معادللری ، مقابللری
 بولونمیه !... هله ترکیلر قطعاً ممنوعدر . حالبوکه عاشق طرزنده ترکیلر قوللانیلیر .
 بویله کله تعصبی یوقدر . اک اسکی تورکجه شعرلرده مثلاً یونس امره وامثالی کی
 آدمارک سوزلرنده بر ایکی تعبیر اصطلاحیدن بشقه اجنبی کله یوقدر . لیکن
 فضولیدن زیاده سیله متأثر اولان عاشق طرزی بوشاعردن صوکره اجنبی کلمات
 ترکیاتی دکل ، حتی عروض فارسی بی بیله قبول ایتشدیر . نه کیم سماعیلر بحر
 هزجدندر ؛ غزلارده مختلف وزنلردندر ؛ خاصه (رمل) و (هزج) غالبدر .
 عاشقلر ایسه سماعی ده اوقور .

امین بکک افاده سی استانبوللی در و طرز تحیل و تفکرنده قرون وسطی
 غعناتیلله مناسبت شمه سی بیله یوقدر . حالبوکه عاشق طرزینه اک دلفریب ،
 اک جاذبه دار بروح ورن آنجق اومناسبتدر . بایسوردلی ذهنی نك :

« واردم که یوردندن آفاق کوچورمش ،

یاورو کیتمش ایصنر قالمش اوتاغی !

جاملر شکست اولمش میلر دوکولمش ،

ساقیلر مجاسدن چکمش آیاغی ! »

قطعه سیله باشلا یان دلفریب شعری بوکاک کوزل مثالدر . بونده ترکیب وار ؛
 غایت اسکی تورکجه کله لرله یان یانه فارسی و عربی کله لر وار ، جناس لفظی وار ؛
 صوکره اسکی بزم عشرتی یاده کتیره جک بر تائیر وار . (évocation) قوتی وار .

ظن اولونمسين که وزن يوقده يالکز بر (طوزاق) ايله قافيه وار . خير ! ..
اويله بر آهنگ ائيرى وارکه تحليل اولونماز ، طوتولماز ؛ فقط شدتله حس
اولونور . اوقدر رقيق و نازک که ايکي کله نك يريني ديكشدير سهک او آهنگ
مضمحل اولور اوچوويرير کيدر .

آ کلاشيلور که امين بك تورکلکه ربط قلب ايتک و ايتدير مک ايچون يالکز
لسانه مراجعت ايتش ، لسان ايله برابر سور و کلوب کلن عنعناته قطعاً اهميت
ويرمه مشدر . لسانی ده نه آنا طولی لسانی در ؛ نه روم ايلي تورکجه سيدر ؛ حتی نه ده
بوسبوتون استانبول شیوه عادي سيدر . قصور سز ده نیله جک قدر عمومی وساده
بر تورکجه در که هیچ بر لهجه به بکزه من و موجودينک (impersonnel) اداسی
شدتله ابراز ايدر . تام احين بک تورکجه سيدر ، واطوار مختلفه سننه نظراً
آوروپالی درده ده نیله بيلير .

ايسته امين بکک موجودلک شرفی بوراده در . فقط ضعفی دخی بوراده در .
زیرا هیچ بر عنعنیه تماس ايتمز . کندی قوت و اعتباريله قائمدر . بوقیام ذاتی
تأثيرات روزکاره طایانه ماز . امين بك بوتورکجه ايله شعر سويلکه باشلار باشلاماز
هرکس طرفندن تقدیراته مظهر اولمشدی . زمین وزمانده مساعد ایدی .
يونان محاربه سی ، فتوحات هپ امين بکک لهنده بولونوبوردی ؛ فقط امين بك
اک صميمی ، اک کوزل شعری ده اوزمان یازمش ایدی . (جنکه کيدرکن)
شاعری صلح زماننده عين درجه ده تقدیر ایده بيلير ايدک . بوکا امينم . زیرا
بزه بر (مارسین) یازده بيله جک آدم هرکیم اولورسه اولسون اويله ساده آچیق ،
مردبر لسان ايله اوخار و صميمی حسیات وطن پرورانه یی ادا ایده بيله جک رعشه لره
معروض اولمیدر . امين بك اوزمان بويله بر حالده ایدی .

لکین اولاه تقدیراته مظهر اولان امين بك ، صوکره لری اندیشه یی موجب
اولغه باشلادی . زیرا مقصدینک بويله بر نمونه شعر کوستر مکدن عبارت اولمیدنی
و تکمیل ادبیاتی اختلاله ویرمک ایتدیکی آ کلاشدی . بوندن صوکره کی
مناقشات - شمديکی تعبير مزجه - هپ پارتی غوطاسی ایدی . فقط بنم نقطه
نظرم باشقه ایدی :

یالکز ملیتپورلک ادعاسنده اولانلرک بو طرز ی ویاخود بوکابکر بر طرز ی
(آریستوقرات) شعرلره ترجیح ایتملری لازمکه چکنی بن در حال کسدر مشدم؛
و ملیتپور معارضلرمدن و دوستلرمدن بر ذاته اوزون مکتوبلرله بونی آ کلامق
ایسته مشدم. بو طرزک یالکز صنعت نقطه نظرندن دکل سوسیولوژی نقطه نظرندن
دخی آریجه تأمل اولونمسی لزومی امین بکک ایلک اثرنده مندرج مکتوبمده
صراحتاً بیان ایتشدیم .

شیمدی سالنیک کنجلیری بعد خراب البصره بویه بر غیرت ملیتپورانه ایله
بر (بکی لسان) ایجادینه چالشیورلرکه صورتا ینه معللدر . واسکی لساندن
یالکز ترکیجه فرقی واردر . ینه حقیقته آریستوقرات بر لسان اولغله برابر،
فکر تارک ، جنابلرک ، خالد ضیالرک لسانه نه ظرافت ادا ، نه تمنازیت مؤداجه
فائدر .

ذاتاً شعرده دموقراسییه بر شکل دیگر ویرن امین بککده بر مهم
قصوری و ارسه دموقرات بر طرز شعرک حوصله سنه صیغیه جق موضوعاته
تسلطی اولدی ایدی . (جنکه کیدرکن) محرری (مارتن لوتر) حقنده ، (دار-
وینیزم) حقنده بر جوق شعرلر یازدی که شعر دکل موعظه ایدی و کویا لسانی
ساده تورکجه اولقله برابر، افکار بوسوتون آوروپالی اولدوغی کبی حسیات و طرز
تفکر و تخیلده اولیه ایدی . سالنیک کنجلیرنک یکی لساننده ایسه هیچ بر
تجدد حقیقی یوق . یالکز ترکیلر بشقه شکله قونولش در ؛ اوقدر ! شکلا
وماهیئاً ینه آریستوقراتدر . امین بکی بورالره قدر سوق ایدن قوت معارضلرک
اعتراضی اولدی . « بوده موقرات لسان ایله آنجق بعض عادی موضوعلر
شعر اولور ؛ هرشی بولسانله یازیله ماز . » دیدیلر ! امین بک غیرت ایتدی
یازدی ؛ فقط ادعاسنده ، طرزنده اصل اولان دموقراتلغک مزارینی قازدی .
ایشته امین بکک موفقیتی و خطاسی !

بوشاعر بشقه بر تعریضده هدف اولمشدی: کندیسنه شاعر لقبی ویرمکدن
قیصقاندیلر . و (عشق) . دایر هیچ برشی سولدیکنی ادعا ایدرک یالکز ناظم
صاندیلر . یعنی « لیریک بر آدم دکدر و بناء علیه شاعر دکدر ! » دیدیلر .

بوده طوغرى دكلدر . ليريك برشاعر، يالكىز عشقندن بحث ايدن دكلدر .
جوشان و طاشان برشاعر در . حالبوكة - نادرآ اولسه ده - امين بك جوشار
جوشغونلغى ياپمه دكل، صميمى در . يالكىز امين بك غايت (Impersonnel)
برشاعر در كه بوده معارضلى ليرىزم مسئله سنده يا كيلتمشدر . چونكه ليرىزمك
صفت كاشفسى (personnel) اولقادر، ظن اولونويور . حالبوكة بك حقيقى ،
يك بويوك شاعرلردن بر قسمى (Impersonnel) در ؛ شكسپير كى ! بوداى
ايسه بعض شعرلرنده صوك درجه ليرىزم يعنى جوشغونلق كوسترمشدر .
« امين بك تورجكسى برغريبه در . » دوينلرده اولدى . ظن ايدرسه م بوا دعه
بولونانلرك لسان شعرى، خلق ايجون دها عجيب برغريبه در . بويه اعتراضلرده
حكيمسزدر . امين بك نه اولورسه اولسون ادبى تامزده ممتاز وصميمى برچهره در .
كوزلدر ، فقط توك كوزلى در .

ادر نه مبعوثى

رضا توفيقى

پادشاهم آلكرز منكشه لرمى ، ويركز كللى .

صميمه خانم ماصانك ياننده قاناپهيه او طورمش ، صارى سپرلى لامبانك
ايشيغنده غزته اوقويوردى . ماصانك كنارنده ايشلهين اوراق ساعتك
طبق طاقيله ، كوشده يانان صوبانك درين چتيردى بو اوطايله اولكون
بیر روح ویريوردى . اوصولجه قابو آچیلدی . اولايچى قويروغنى
قالديره رق ، قابونك كنارينه ، ميندرك اوچنه سورونه رك بير كدى كيردى . صوبانك
ياننده كى شيلته نك اوسته چيقدى ، قويريلدى . آرقاسندن پنه قانيلا دن انتارىسى
صارى قوشاغى ، لپسقا كور صاحلىرى يارى اورتن ماوى يمينسىله ، بك پنه ،
ده كيرمى چهره سيله بير قادين چكينه رك وكوان باشى صاغ اوموزينه طوغرو
يوكه رك ديوارك كنارينه دا ياندى . طوردى .

— او طور عايشه جك .